

In het onderwijs geven we les om leerlingen en studenten wat te leren. Maar op welke manier kunnen zij het beste leren? Als we spreken over onderwijs moeten we het eigenlijk ook hebben over de verschillende leertheorieën die aan de basis van hoe we denken over leren liggen. In dit artikel de meest bekende stromingen die invloed hebben op het onderwijs.

Leertheorieën

De kijk op leren bepaalt voor een groot deel ook de manier van lesgeven die je als docent hebt. Daarbij doe je dat meestal niet direct bewust vanuit een van deze theorieën, maar je zult zien dat er veel herkenning zal zijn. Door hier bewuster van te zijn kun je als docent ook verder zoeken naar het verbeteren van je eigen lesgeven.

Behalve voor je eigen lessen, is de visie op leren ook ontzettend belangrijk voor de (door)ontwikkeling van het onderwijs binnen je school of opleiding. Hoe succesvol een innovatie is hangt voor een groot deel samen met je collectieve visie op leren. Waardevol dus om met elkaar hierover het gesprek aan te gaan: waar geloof je het meeste in? hoe doe je dat nu? wat zou je graag meer willen doen?

De kijk op leren valt meestal onder één van de (of is een mix van) *leertheorieën*. Deze theorieën zijn veelal ontstaan in de vorige eeuw en gestoeld op psychologische onderzoek en/of een filosofische stroming. Soms kun je dan ook beter spreken van een concept of hypothese. Hieronder volgen de 5 meest invloedrijke leertheorieën, voorzien van uitleg, personen en voorbeelden.

Behaviorisme

Deze traditionele stroming is opgekomen aan het begin van de 20ste eeuw. Onder leiding van onder andere Watson en Skinner is de theorie zo goed mogelijk uitgewerkt, waarbij het eigenlijk neer komt op 'oefening baart kunst'. Door te oefenen en te trainen moet de leerling/student uiteindelijk zonder nadenken een bepaalde handeling uit kunnen voeren. Daarnaast is de externe prikkel belangrijk: al het gedrag komt volgens Watson en Skinner voort op basis van externe prikkels. Bekende aanhangers in het onderwijs waren bijvoorbeeld Ralph Tyler en Hilda Taba.

Een voorbeeld van deze stroming vandaag de dag is de leerstof voor leerlingen/studenten stap voor stap opbouwen, zodat er *mastery learning* kan ontstaan. Een ander voorbeeld is het straffen en belonen van leerlingen/studenten op basis van zichtbaar gedrag. 'Streepjes zetten' bij een drukke klas of bonuspunten geven voor gemaakt huiswerk zijn dan ook voorbeelden van behaviorisme anno nu.

Cognitivism

Deze stroming is opgekomen in de jaren '30 van de vorige eeuw. Er kwam steeds meer onderzoek naar wat er in de hersenen afspeelt, waarbij het vooral ging over de manier van denken achter de handelingen. Het hoofd van een leerling/student wordt gezien als een 'Black Box', die gevuld kan worden met kennis. Het gaat daarbij om het begrijpen van wat er in die Black Box gebeurt: Hoe organiseren we kennis? Hoe slaan we informatie op? Hoe halen we informatie weer naar voren? Begrippen als [werkgeheugen](#), langetermijngeheugen en procedurele en [semantische kennis](#) zijn dan ook naar voren gekomen uit deze stroming. Menselijke interactie kwam meer op de voorgrond te staan. Bekend aanhangers in het onderwijs waren bijvoorbeeld [Jean Piaget](#) en [Benjamin Bloom](#).

Een voorbeeld van deze stroming vandaag de dag is aandacht voor 'evidenced-informed' lesgeven, wat zich bijvoorbeeld uit het inzetten van leerstrategieën zoals [retrieval practice](#) en [interleaved practice](#). Andere voorbeelden zijn [het voortbouwen op voorkennis](#) en het [actief verwerken van de leerstof](#).

Constructivisme

In de jaren '60 ontstaan er weer nieuwe ideeën over leren en onderwijs. Er komt meer aandacht voor het onderscheid tussen *kennis* en *leren*. Leerlingen/studenten moeten actief betrokken worden bij het leerproces om tot leren te kunnen komen. Anders dan bij het behaviorisme zorgt niet een externe prikkels maar de lerende zelf dat er wordt geleerd. Het is een sociaal proces waarbij reflectie essentieel is: het gaat om het beeld dat de lerende maakt van de kennis die aangereikt wordt. Metacognitie is hierbij dan ook erg belangrijk. Bekende aanhangers in het onderwijs waren [Lev Vygotsky](#), [Maria Montessorie](#) en ook [John Dewey](#) wordt tot deze stroming gerekend. De stroming wordt ook wel het sociaal-constructivisme genoemd en ligt aan de basis van veel 'vernieuwend' onderwijs vandaag de dag.

Een voorbeeld daarvan is de aandacht voor [formatief handelen](#) en in verdere vorm [programmatisch toetsen](#). Een ander voorbeeld is [projectgestuurd leren](#) (onderzoekend leren): door te werken in groepen en in projecten wordt er geprobeerd om de leerlingen/studenten in staat te stellen zo goed mogelijk te leren. Leren wordt daarbij gezien als een actief proces, waarbij de lerende echt mee moet doen.

Constructionisme

In 1980 schrijft [Seymour Papert](#) het boek 'Mindstorms: Children, Computers and Powerful Ideas', waarmee hij verder gaat op de ideeën van Piaget, waarbij leren gaat om kennis construeren. Maar,

zegt Papert, daar moet dan ook echt iets bij gemaakt worden. Leren door te maken en leren om te maken is volgens Papert de manier waarop er echt geleerd wordt.

Tegenwoordig krijgt deze stroming steeds meer aandacht en aanhangers. Het concept van [Maakonderwijs](#) (Maker Education) is bijvoorbeeld gebouwd op het gedachtegoed van Papert, waarbij leerlingen dingen maken en daarbij nieuwe kennis opdoen. Vaak gebeurt dit ook in projectvorm waarbij samengewerkt moet worden. Het gebruik van computers maakt daarbij dat leerlingen op veel verschillende manieren kunnen maken en leren.

Connectivisme

De bovenstaande theorieën zijn allen gebaseerd op het vergaren van kennis. [George Siemens](#) bedacht daarom in 2005 dat leren eigenlijk niet over kennis gaat, maar over netwerken. Kennis is namelijk veranderlijk, en het moet er dus om gaan dat leerlingen leren hoe ze kennis kunnen verkrijgen en kunnen gebruiken. Maar daarbij hoort ook dat het belangrijk is om afstand te kunnen nemen van 'oude' kennis. Nieuw in deze theorie is dat hierbij ook geleerd kan worden tussen niet-menselijke (lees: digitale) structuren.

Het connectivisme is vooral terug te zien in de manier waarop leerlingen buiten school leren. Door verschillende netwerken te gebruiken als YouTube, Wikipedia, en sociale netwerken te gebruiken leren leerlingen ontzettend veel. De taak van de docent is dan vooral om dit leren te begeleiden, en de leerling kritisch te leren kijken naar de informatie die gedeeld wordt.

Wat vind jij?

Dit zijn dus de 5 belangrijkste theorieën over leren, op dit moment. Het interessante hier aan is de verschillende acties die passen bij het gedrag van veel docenten. Je herkent waarschijnlijk direct de collega's die passen bij de verschillende visies van deze manieren van denken over leren. Maar waar sta je zelf?

We lezen het graag terug in de reacties hieronder